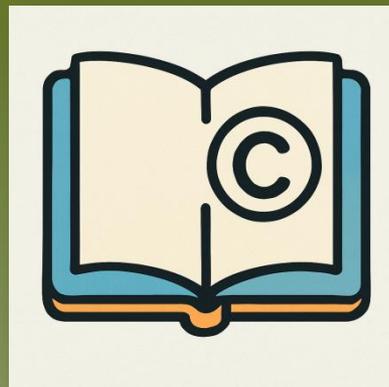

Πνευματικά Δικαιώματα

Πληροφορική Α' Γυμνασίου
Ενότητα 5.6

Τι είναι τα Πνευματικά Δικαιώματα;

- Όταν κάποιος φτιάχνει κάτι (π.χ., ζωγραφιά, τραγούδι, βιβλίο), αυτό είναι δικό του.
- Με τον όρο Πνευματικά Δικαιώματα εννοούμε τους νόμους που προστατεύουν τη δουλειά δημιουργών, όπως συγγραφέων, καλλιτεχνών, και μουσικών ώστε να μην μπορεί κάποιος άλλος να τη χρησιμοποιήσει χωρίς άδεια.

Η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων προστατεύει τα δημιουργήματα του ανθρώπινου νου που είναι πρωτότυπα και δίνει στον δημιουργό τους δύο αποκλειστικά δικαιώματα:

- 1^{ον}: Το αποκλειστικό δικαίωμα να εκμεταλλεύεται τα έργα του όπως θέλει, βγάζοντας ακόμα και χρήματα από αυτά (**περιουσιακό δικαίωμα**) και

Η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων προστατεύει τα δημιουργήματα του ανθρώπινου νου που είναι πρωτότυπα και δίνει στον δημιουργό τους δύο αποκλειστικά δικαιώματα:

- 2^{ον}: Το αποκλειστικό δικαίωμα αφενός να αναγνωρίζεται ως ο δημιουργός των έργων του και αφετέρου να αποφασίζει αν και πώς θα χρησιμοποιηθούν τα έργα αυτά από τους άλλους (ηθικό δικαίωμα)

Και στο Διαδίκτυο:

Η αντιγραφή περιεχομένου από το Διαδίκτυο, χωρίς την άδεια του δημιουργού, είναι σοβαρό **ποινικό** αδίκημα και τιμωρείται με χρηματικό πρόστιμο ή/και ποινή φυλάκισης σε κάποιες περιπτώσεις.

Συνεπώς, αν θέλουμε να αξιοποιήσουμε κάποιο έργο που δεν είναι δικό μας, θα πρέπει να πάρουμε την άδεια του δημιουργού για όσο διάστημα ισχύουν τα πνευματικά του δικαιώματα (δηλαδή έως και 70 χρόνια μετά τον θάνατό του).

Ποια έργα προστατεύονται όμως από πνευματικά δικαιώματα και ποια όχι;

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 1^ο: Λογοτεχνικά έργα (βιβλία, ποιήματα, άρθρα, μυθιστορήματα, παραμύθια, σενάρια, στίχοι, επιστημονικά κείμενα κ.λπ.)

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 2^{ον}: Μουσικά έργα (συνθέσεις, τραγούδια, μουσικές διασκευές κ.λπ.).

- 3^{ον}: Θεατρικά έργα, σενάρια, χορογραφίες κ.λπ.

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 4^ο: Οπτικοακουστικά έργα (ταινίες, ντοκιμαντέρ, βίντεο κλιπ, τηλεοπτικές εκπομπές κ.λπ.).

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 5^ο: Έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών (πίνακες ζωγραφικής, εικονογραφήσεις, γλυπτά, σχέδια κοσμημάτων, επίπλων κ.λπ.).

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 6^ο: Αρχιτεκτονικά έργα (αρχιτεκτονικά σχέδια, σχεδιαγράμματα κ.λπ.)

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε για να τα χρησιμοποιήσουμε **χρειάζεται να ζητήσουμε την άδεια του δημιουργού τους.**

- 7^ο: Βάσεις δεδομένων και προγράμματα υπολογιστή.

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **ΔΕΝ προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε **ΜΠΟΡΟΥΜΕ** να τα χρησιμοποιήσουμε χωρίς να χρειάζεται η άδεια του δημιουργού τους.

- 1^{ον}: Έργα που δεν έχουν καταγραφεί ή ηχογραφηθεί (αυθόρμητες ομιλίες, ζωντανές παραστάσεις κ.λπ.)
- 2^{ον}: Απλές λέξεις και φράσεις (τίτλος, όνομα συγκροτήματος, σλόγκαν, λογότυπο κ.λπ.)

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **ΔΕΝ προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε **ΜΠΟΡΟΥΜΕ** να τα χρησιμοποιήσουμε χωρίς να χρειάζεται η άδεια του δημιουργού τους.

- 3^{ον}: Ιδέες και έννοιες (ιδέα για συγγραφή βιβλίου που θα μπορούμε να γράψει ο καθένας).
- 4^{ον}: Νόμοι, δικαστικές αποφάσεις/κείμενα.

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **ΔΕΝ προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε **ΜΠΟΡΟΥΜΕ** να τα χρησιμοποιήσουμε χωρίς να χρειάζεται η άδεια του δημιουργού τους.

- 5^ο: Εκφράσεις λαϊκής παράδοσης (γνωμικά, παροιμίες, λαϊκοί χοροί).
- 6^ο: Ειδήσεις, πληροφορίες και απλά γεγονότα.

Οι παρακάτω κατηγορίες έργων **ΔΕΝ προστατεύονται** από Πνευματικά Δικαιώματα οπότε **ΜΠΟΡΟΥΜΕ** να τα χρησιμοποιήσουμε χωρίς να χρειάζεται η άδεια του δημιουργού τους.

- 7^{ον}: Μαθηματικοί τύποι, διαδικασίες και μέθοδοι.
- 8^{ον}: Έργα που έχει λήξει η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων τους.

Υπάρχει τρόπος να χρησιμοποιήσουμε τις δημιουργίες των άλλων χωρίς να παραβιάζουμε τα πνευματικά τους δικαιώματα;

Η Δίκαιη Χρήση αποτελεί εξαίρεση του νόμου πνευματικών δικαιωμάτων και μας επιτρέπει να χρησιμοποιούμε τις δημιουργίες των άλλων, χωρίς την άδειά τους, αρκεί να αναφέρουμε το όνομα τους και να τηρούμε τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- ▶ Η **φύση** της εργασίας μας είναι δημιουργική.
- ▶ Ο **σκοπός** της αφορά σε εκπαίδευση, έρευνα, ενημέρωση ή κριτική.
- ▶ Η **ποσότητα** των πληροφοριών που χρησιμοποιούμε είναι περιορισμένη.
- ▶ Η **χρήση** της είναι μη κερδοσκοπική.

Υπάρχει τρόπος να χρησιμοποιήσουμε τις δημιουργίες των άλλων χωρίς να παραβιάζουμε τα πνευματικά τους δικαιώματα;

Τα έργα που περιέρχονται στον Δημόσιο Τομέα (όπως εικόνες, ήχοι, βιβλία, κείμενα, φωτογραφίες, ταινίες, επιστημονικά άρθρα κ.ά.) δημιουργήθηκαν πριν πολλά χρόνια και δεν προστατεύονται πια από πνευματικά δικαιώματα. Συνεπώς, είναι ελεύθερα για αντιγραφή, τροποποίηση και διαμοιρασμό.

Περιεχόμενο που έχει περιέλθει στον Δημόσιο Τομέα μπορούμε να βρούμε σε βιβλιοθήκες, μουσεία, καθώς και σε πολλές διαδικτυακές πλατφόρμες, όπως η **Wikimedia Commons** (με πολυμέσα), η **Project Gutenberg** (με e-books, κυρίως από λογοτεχνικά έργα), η **Internet Archive** (με βιβλία, ταινίες, μουσική), η **Public Domain Review** (με περιεχόμενο για τέχνη, λογοτεχνία, ιστορία και πολιτισμό).

Άδειες Creative Commons

- Οι άδειες *Creative Commons* είναι ο δημοφιλέστερος τύπος αδειών πνευματικών δικαιωμάτων. Ανήκουν σε έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό, που προσφέρει έναν απλό και δωρεάν τρόπο αδειοδότησης των ψηφιακών μας έργων. Δίνουν, δηλαδή, τη δυνατότητα στους δημιουργούς να ορίζουν σαφώς τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που θέλουν να παραχωρήσουν στους άλλους, ώστε να μη χρειάζεται να τους ζητούν άδεια κάθε φορά που θέλουν να χρησιμοποιήσουν τις δημιουργίες τους.

Άδειες Creative Commons

(BY)

Αναφορά στον
αρχικό δημιουργό
(Attribution)

(NC)

Απαγόρευση
εμπορικής χρήσης
(Non-Commercial)

(ND)

Απαγόρευση
δημιουργίας
παραγώγων έργων
(No Derivatives)

(SA)

Διανομή του παραγόμενου
έργου με τους όρους της
αρχικής άδειας
(Share alike)

Εικόνα 5.13 Τύποι αδειών Creative Commons

Άδειες Creative Commons

ΟΙ ΑΔΕΙΕΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΡΓΑ

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

(MUST ALSO BE LICENSED BY-SA)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

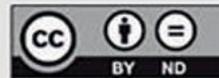
Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ-ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΟΧΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ-ΟΧΙ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

(MUST ALSO BE LICENSED NC-BY-SA)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ-ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ-ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΔΙΑΝΟΜΗ

Μπορεί κάποιος να χρησιμοποιήσει εμπορικά το έργο μου;

Μπορεί κάποιος να τροποποιήσει το έργο μου;

Εικόνα 5.14 Οι άδειες Creative Commons με απλά λόγια

(Ανακτήθηκε από <https://www.openbook.gr/creative-commons-licenses/>)

Άδειες Creative Commons

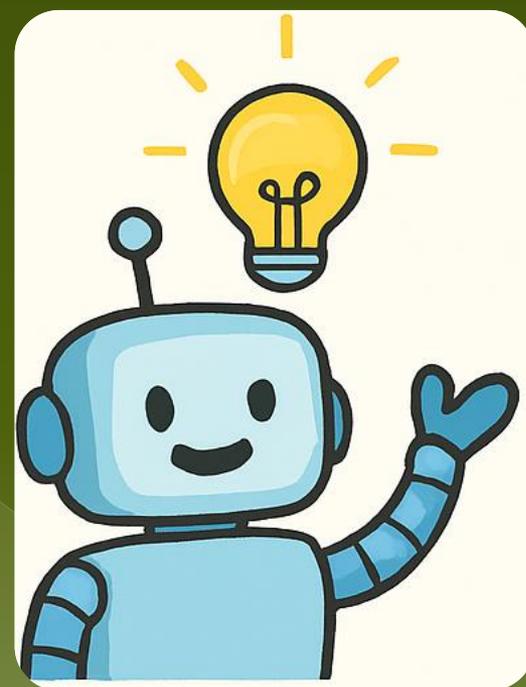
- Πολλοί ιστότοποι διαθέτουν ψηφιακό περιεχόμενο με άδειες Creative Commons, όπως οι [Wikimedia Commons](#) (εικόνες, βίντεο, ήχοι), [Openverse](#) (εικόνες, ήχους), [Pixabay](#) (εικόνες, βίντεο, σχέδια, ήχοι, μουσική), [Flaticon](#) (εικονίδια και γραφικά), [freemusicarchive](#) (ήχοι) κ.ά.

5.6.4 Πνευματικά δικαιώματα και Τεχνητή Νοημοσύνη

Η τεχνητή νοημοσύνη (AI - Artificial Intelligence) είναι προγράμματα που «μαθαίνουν» από πολλές πληροφορίες. Μπορούν να:

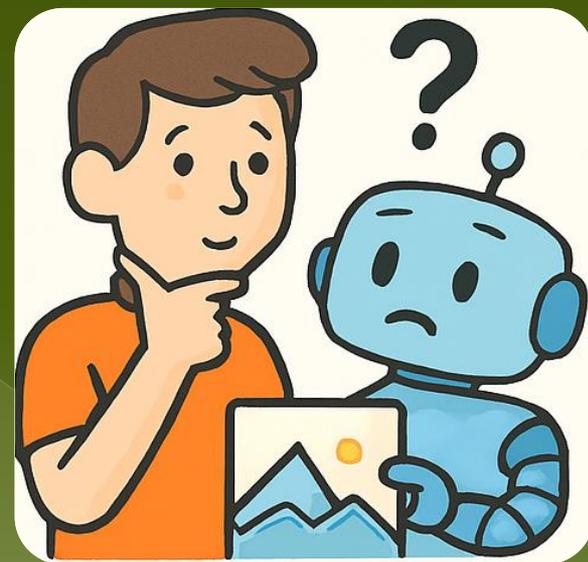
- γράψουν κείμενα
- φτιάξουν εικόνες
- απαντήσουν σε ερωτήσεις

Η AI δεν έχει δική της σκέψη. Κάνει ό,τι έχει μάθει από τα δεδομένα.

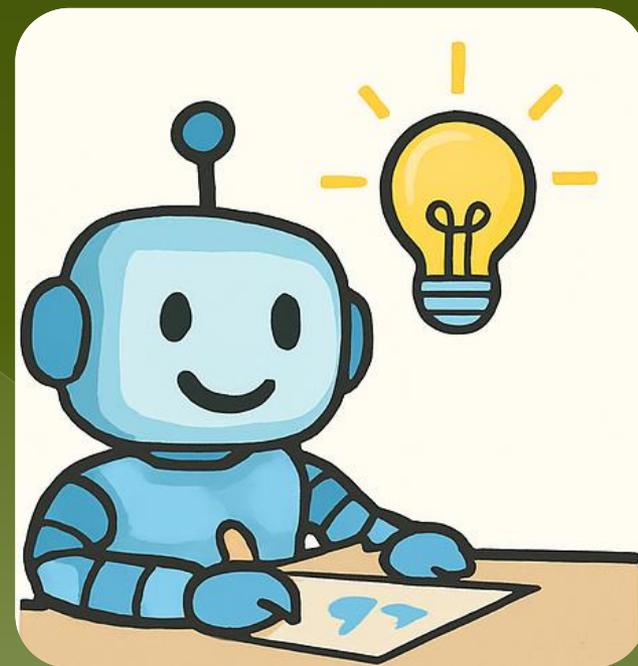
5.6.4 Πνευματικά δικαιώματα και Τεχνητή Νοημοσύνη

- Η Τεχνητή Νοημοσύνη AI μαθαίνει από έργα που έχουν φτιάξει άνθρωποι. Μερικά από αυτά έχουν πνευματικά δικαιώματα. Άρα μπορεί να δημιουργήσει κάτι που μοιάζει πολύ με έργο κάποιου άλλου. Αυτό δημιουργεί ερωτήματα:
  - Είναι σωστό;
  - Επιτρέπεται;

5.6.4 Πνευματικά δικαιώματα και Τεχνητή Νοημοσύνη

- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την οποία ακολουθεί και η Ελλάδα, απαιτεί ένα έργο να έχει δημιουργηθεί από άνθρωπο για να προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα. Συνεπώς, έργα που δημιουργούνται από την Τεχνητή Νοημοσύνη, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, δεν προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα.

Συμπεράσματα – Τι πρέπει να προσέχουμε

- Τα πνευματικά δικαιώματα προστατεύουν τους δημιουργούς.
- Δεν αντιγράφουμε εικόνες ή κείμενα από το διαδίκτυο χωρίς άδεια.
- Χρησιμοποιούμε υλικό που είναι ελεύθερο ή δικό μας.
- Όταν χρησιμοποιούμε AI, λέμε ότι το δημιούργησε AI.
- Μπορούμε να δίνουμε και στις δικές μας δημιουργίες άδειες Creative Commons